

Могай лүмет - тугай илышет

Ожно, йоча шочмеке, азам суртыш кондымо, мончаште мушмо да лүмым пуымо йўла-влакым шотыш налыныт. Кажне йўла ойыртемалтше лийын. Кугезе кочакова-влак нуным радам дене шуктеныт. Кызыт нине йўла-влак мондалтыныт. Звенигово район Нуктыж тўвыра пōрт вуйлатыше, писатель Е.А.Юнусова самырык тукымым марий калык йўла дене палдара. «Куткыеш» кружокым (снимкыште) чумырен. Тушко 15 йоча коштеш. Каникул жаплан кочакова деке уналыкеш толшо ўдыр-рвезе-влак нунын деке ушнат. Йоча-влак марий йўлам сценыште модын ончыктат. Мутлан, йочам мончаш пуртымо йўла нерген «Монча Кува, Монча Кугыза» йомак гыч пален налыныт. Йомакым Е.Юнусова калык йўла негызеш возен.

– Ожно мончаште йочам коваже мушкын. Тидын годым аза могай кечын шочын, туге лүмден ойлен. Изарнян шочшым Изерге, кугарнян Кугерге, шуматкечын шочшым Шуматманын. Тиде лүм ик жаплан пуымылан шотлалтын. Ўдырым мушмо годым эн ончыч шўргыжым ниялтен.

Фотом кружокын архивше гыч налме.

«Мотор чуриян, марлан каяш йōршō лийже», – манын. Эргым туп гыч мушкаш тўжалын. «Армийыш каяш, шоҥго ача-авам ончаш йōршō лий», – пелештен. Чер да шинчавочмо деч аралаш манын, вўдышкō ший оксам пыштен. Куэвынык дене пералтен. Мушкыш олмеш меж лийын, – ойла Елена Андреевна. – Монча Кува ден Монча Кугыза мончаште оза

улыт. Марий калык тидым пала да ожнысек нунлан тауштен ила. Сандене кызытат мончаште пелештыме мутым кучылтыт. Мутлан, шокшым шуымо годым «Ош Кугу Юмо, Монча Кува, Монча Кугыза, тендан лүмеш шокшым пуэм, тазалыкым, эсенлыкым, уш-акылым, перкелыкым йодам» маныт.

Монча деч вара эрге йочам

ачажын тувырешыже пўтыралыныт гын, ўдырым – аважын але коважын тувырешыже. Пōртыш пуртымо деч ончыч аважын малыме кўпчык гыч пуным луктын, мардеж почеш колтеныт. «Пыстылла куштылгы илыже», – маныныт. Шепкасе кўпчыкым ачажын тувыржо гыч ургеныт, матрасым – аважын тувыржо гыч.

Азам мōнгō кондымеке, тудлан вес лүмым пуэныт. Ты кечын чыла родо-тукымым ўжыныт. Тўрлō лүмым темленыт, но шукыж годым тидым карт кугыза шуктен. Тудо, шортшо азам кидышкыже налын, лүм-шамычым ойлен. Могай лүм деч вара шортмым чарнен, тугайым коденыт. Южо вере конгаш киндым пыштыме годым кажне сукурлан лүмым пуэныт да эн сайын чеверген кўшым онченыт. Йочан шочмо кечын суртыш могай лўман ег эн ончыч пурымымат шотыш налыныт. Айдемын пўрымашыже лүм дене кылдалтын маныныт. Сандене лүм келшыше лийже манын тыршеныт.

Е.ИВАНОВА.

Россий Федерацийысе цифровой виангаш, связь да массовый коммуникаций министерствын окса полишыж дене лукмо.

Марий семўзгар

Шун шўшпык кайыкым ушештара. Кугытшо денат шўшпык гай. Но тудын лүмжō кайык дене кылдалтын огыл, «шўшкаш» мут гыч лектын. Тудым йошкар шун гыч ненчат. Тачысе кечын тиде семўзгарым модыш семын утларак кучылтыт. Тудын диапазонжо изи улмылан кōра чыла марий семым шокташ оклий. Кайык йўкым, йоча мурылан семым лукташ утларак келшен толеш. Иктаж-могай йўлам шуктымаште шагал ужына. Мордва икшыве-влак ожно Уярня годым шун шўшпык (кевонь тутушка) дене кайыкым ўжыныт. Калык эмпызе-шамыч, вичкыж-вичкыж йўкым луктын, осал вийым поктеныт.

